

Nota voor Burgemeester en Wethouders

Team: Finance en Control

Onderwerp:

Begrotingsrichtlijnen 2024

Notagegevens

Bestuursorgaan	: B-en-W 20-06-2023
Notanummer	: 2023-580
Datum	: 20-06-2023
Programma	: 12 - Algemene dekkingsmiddelen
Portefeuillehouder	: Wethouder Elferink,
Bijlage(n)	: Begroting 2024 - proces op hoofdlijnen - 20231606.pdf, Begrotingsrichtlijnen 2024 dd16062023.pdf

Parafering

16-06-2023: Gemeentesecretaris/algemeen directeur16-06-2023: Wethouder

Agendering

* 21-06-2023: Teammanager Concernstaf en Adjunct-secretaris

* 16-06-2023: Gemeentesecretaris/algemeen directeur

Definitieve akkoord

21-06-2023

B & W d.d.: 20-06-2023

Besluit

1. De begrotingsrichtlijnen 2024 vast te stellen

De nota en het besluit openbaar te maken

Inleiding

Gemeenten zijn verplicht een begroting en een meerjarenraming op te stellen. De begroting 2024 en meerjarenraming 2024-2027 zullen in de B&W-vergadering van 26 september 2023 en 3 oktober 2023 worden behandeld en in de raadsvergadering van 8 november 2023.

Bij het opstellen van de begroting worden de regels gesteld in: de Gemeentewet, het Besluit begroting en verantwoording provincie en gemeenten (BBV) en de financiële verordening artikel 212 GW.

Uitgangspunt bij het opstellen van de begroting is een structureel sluitende begroting gebaseerd op reële ramingen. De begroting moet daarnaast voldoende weerstandvermogen hebben met een ratio 1 voor het specifieke weerstandvermogen.

Beoogd maatschappelijk resultaat

Het vaststellen van de begroting 2024-2027 op basis van de kaders, die in de richtlijn zijn opgenomen.

Kader

Bij het opstellen van de begroting worden de regels gesteld in: de Gemeentewet, het Besluit begroting en verantwoording provincie en gemeenten (BBV) en de financiële verordening artikel 212 GW. De begroting 2024-2027 wordt opgezet conform de huidige indeling van de programma's en wat betreft de taakvelden conform het voorgeschrevene in het BBV. Daarnaast is het kader voor het opstellen van de begroting bepaald door de begrotingsrichtlijnen.

Betrokken partijen en participatie

Argumenten voor en tegen

Financiële consequenties en dekking

Kaders

Het financieel kader wordt gevormd door de begroting 2024-2027 inclusief begrotingswijzigingen tot en met de raadsvergadering van 24 mei incl. 1e Kwartaalrapportage 2023 en de Voorjaarsnota 2023 met daarbij behorende parameters voor rente en stijging prijzen en lonen. De cijfers worden gebaseerd op het Centraal Economisch Plan (CEP2023) van het Centraal Plan Bureau (CPB) uit de meicirculaire 2023, tabel 4.2.2. Prijsindexen CPB CEP 2023.

Voor het opstellen van de begroting 2024 worden onderstaande uitgangspunten gehanteerd. Het gaat daarbij om de grondslagen voor de ramingen bestaand beleid, zoals de loon en prijscompensaties, inflatiecorrectie voor belastingen, heffingen en tarieven:

a. prijs/loon sociaal domein (WMO en Jeugd) +4,94% Dit betreft het percentage van de arbeidsontwikkelingskosten met betrekking tot de zorgaanbieders voor WMO en Jeugd. Bron: Overheidsbijdrage in de Arbeidskostenontwikkeling (OVA). Dit geldt voor Zorg in Natura, PGB en subsidies voor jeugdbescherming en de andere onderdelen van WMO/Jeugd. Omdat er geen OVA percentage is voor de jaren na 2025 gelden voor deze jaren de indexcijfers van loonvoet sector overheid (3/4) en prijs overheidsconsumptie netto materieel (1/4).

b. De prijscompensatie (overige begrotingsonderdelen) wordt gebaseerd op de index 'prijs bruto binnenlandsproduct'. Deze index is een combinatie van de definitieve index 2022, nacalculatie 2023 en verwachting voor 2024. Het CPB gaat in 2024 uit van 3%.

Voor de nacalculatie van de jaarschijf 2023 hanteren wij 3,2%. Bij de programmabegroting 2023 is voor 2023 uitgegaan van 3% conform CEP 2022, in CEP 2023 is deze voor het jaar 2022, 6,2%. Het verschil van 3,2% wordt toegevoegd aan de jaarschijf 2024.

De nacalculatie voor het jaar 2022 bedraagt 2%. Dit maakt totaal een prijscompensatie van + 8,2 % (3%+3,2%+2%). Dit percentage geldt ook voor subsidies;

c. Voor de loonontwikkeling gaan we uit van de index 'loonvoet sector overheid'. Het CPB gaat in 2023 uit van een percentage van 5,2% De indexering is over het contractloon en sociale lasten per 1-4-2023;

d. rente grondexploitatie deze kunnen op dit moment nog niet gegeven worden, deze worden z.s.m. berekend.

e. algemeen rente-omslagpercentage deze kan op dit moment nog niet worden gegeven, volgt z.s.m. (was 2,3% in 2023);

f. De stijging van de OZB/RZB-tarieven is gebaseerd op een ozb-raming met een opbrengststijging van 3% conform de meerjarenbegroting. De daaropvolgende jaren tot en met 2027 is de opbrengststijging (exclusief areaal) 3%;

g. Voor de indexatie van de belastingen, heffingen en tarieven gebruiken we een combinatie van 1/2 prijscompensatie en 1/2 looncompensatie. Voor 2024 + 6,7% (1/2 * prijsstijging 8,2% en 1/2 * looncompensatie 5,2%). Voor onderdelen waarbij kapitaalasten onderdeel zijn van de tariefberekening is er ook een effect door

de rentestijging van 2,3% naar% (volgt)

Ook kunnen voor de hiervoor genoemde percentages voor de berekening van de stijging van de tarieven/leges uitzondering bestaan. Dit voor zover het rijksnormen betreffen en indien over tariefmutaties in een eerder stadium andere afspraken zijn gemaakt.

Nieuw beleid

Bij de begroting 2024-2027 kunnen geen voorstellen nieuw beleid worden aangedragen. Bij de voorjaarsnota hebben wij voorgesorteerd op de meicirculaire 2023 en het volumeaccres van 5,5 miljoen euro verwerkt in het meerjarige structurele beeld. Ook is de prijscompensatie over 2022 ingepast. De ontstane ruimte is ingezet bij de voorjaarsnota. In de meicirculaire zijn er geen aanvullende middelen voor volume accres vrijgekomen. De loon- en prijsontwikkeling wordt beoordeeld in samenhang met de bijstelling van de stelpost lonen en prijzen. Na definitieve berekening van de meicirculaire wordt u hierover geïnformeerd.

Tot slot is het voorstel om de opgenomen bedragen voor investeringen en eenmalig nieuw beleid uit de voorjaarsnota van de gemeente Deventer niet te indexeren.

Veel investeringen zijn nog eerste ramingen. De ramingen ten aanzien van formatie worden geïndexeerd conform de loonvoet sector overheid.

Openbaarmaking en communicatie

Na vaststelling door het college van de richtlijnen worden de richtlijnen binnen de organisatie verspreid.

Aanpak en uitvoering

De planning, procesbeschrijving en richtlijnen beschrijven de aanpak en uitvoering.

Begroting 2024 - Het proces op hoofdlijnen (versie 20230614)

De begrotingsrichtlijnen, met daarin alle details van het begrotingsproces en daarnaast de uitwerking van het proces in hoofdlijnen (deze dus) waarin we een en ander met elkaar werkbaar maken vormen de uitgangspunten. Een andere belangrijke input voor de begroting is de voorjaarsnota. Deze zit in de raadstafel op 5 juli en wordt behandeld en besloten op 12 juli.

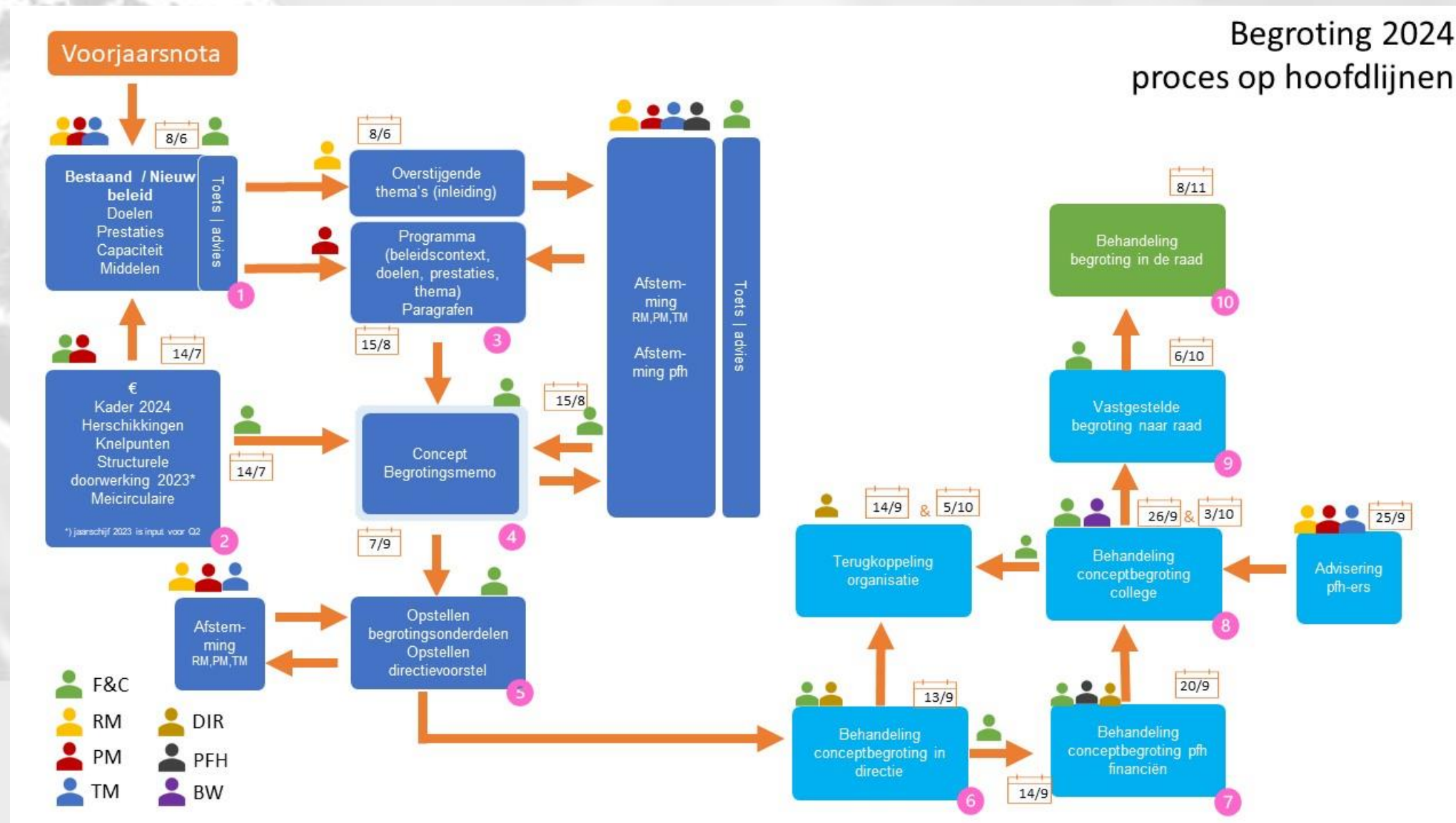
1 In de voorjaarsnota zijn voorstellen nieuw beleid opgenomen, deze worden omgezet in doelen en prestaties met bijbehorende middelen en capaciteit. De doelen en prestaties van het bestaande beleid worden geactualiseerd, de teksten uit de begroting 2023 dienen hiervoor als basis. In de lead zijn de PM, RM, TM en zij sluiten voor het betreffende programma actief de adviseur FC aan zodat deze kan adviseren en toetsen vooraf. Daarmee versterken wij de input.

2 Team F&C (in samenwerking met programma- en teammanagers) levert ten behoeve van de onderdelen 1 en 3 het kader 2024, relevante financiële informatie voor de 2e kwartaalrapportage,erschikkingen, knelpunten, de structurele doorwerking uit 2022 én het resultaat van de meicirculaire. Deze informatie zal op 14 juli beschikbaar komen.

3 Op basis van 1 en 2 worden de overstijgende thema's of inleiding (zie ook voorjaarsnota) voor de begroting opgesteld door de regiemanagers en de programmabladen gevuld door de programma-managers. Zij zijn in de lead en sluiten voor het betreffende programma actief de adviseur F&C aan zodat deze kan adviseren en toetsen vooraf. Daarmee versterken wij de input voor het vervolgproces.

De thema's en programma's worden ook reeds inhoudelijk afgesteld met de portefeuillehouder (toetsen / ophalen inhoudelijke speerpunten programma / thema). Ook hier gebeurt deze afstemming in aanwezigheid van de adviseur F&C, zodat alles op tafel komt om deze fase af te ronden en de voorlopige volledigheid kan worden vastgesteld. De bijdragen worden uiterlijk en compleet aangeleverd op 15 augustus bij team F&C. Voor het aanleveren van de paragrafen geldt een uitloop tot 22 augustus.

4 Vanuit 2 en 3 zijn dan alle bouwblokken beschikbaar. F&C toetst of de aangeleverde stukken compleet en verwerkbaar zijn en stemmen af met regie-, programma- en teammanagers bij ontbrekende zaken, onduidelijkheden, etc. zodat er geen verdere vertraging in het proces gaat optreden. De bouwblokken worden verwerkt om de begrotingsmemo en begrotingsonderdelen samen te stellen voor de komende besprekingen. Op 22 augustus zijn deze onderdelen compleet aangeleverd.

5 Team F&C stelt de het begrotingsvoorstel van de directie aan het college op (en de begrotingsonderdelen). Hierover vindt afstemming en terugkoppeling, via reguliere F&C-accounts, plaats door F&C met de regie-, programma- en teammanagers. Hierdoor krijgen zij inzicht in het advies van F&C met betrekking tot de te nemen voorstellen nieuw beleid, knelpunten, etc. en de overwegingen die daarbij horen. Dit vindt plaats in de periode 22 augustus – 7 september. Alle afstemming- en terugkoppelmomenten vanaf 5 zijn gepland en op deze momenten worden ook afspraken gemaakt over de verwerking van eventuele wijzigingen.

6 Behandeling begrotingsvoorstel met voorstellen, knelpunten, etc. in de directie op 13 september. De directie verzorgt een korte terugkoppeling naar de regie-, programma- en teammanagers over de uitkomst van de bespreking en het standpunt van de directie op 14 september.

7 Bespreking begrotingsvoorstel directie met de portefeuillehouder financiën. Voorbereiding van de collegebehandeling. Op 22 september ontvangen de regie-, programma- en teammanagers van de directie de conceptbegroting en een korte schriftelijke toelichting van

aandachtspunten voor de behandeling in het college. Op dit moment is er ook ruimte voor de regie-, programma- en teammanagers om actief te adviseren naar de eigen portefeuillehouder.

8 De eerste behandeling van conceptbegroting (het begrotingsvoorstel) in het college vindt plaats op 26 september. Terugkoppeling vindt op de reguliere wijze plaats. De definitieve behandeling van de gehele begroting vindt plaats op 3 oktober. De directie koppelt de uitkomsten hiervan terug op 5 oktober.

9 De door het college vastgestelde begroting wordt aan de raad aangeboden op 6 oktober. Hierna gaat tevens het reguliere proces van technische vragen, moties en amendementen, etc., inclusief de verwerking hiervan.

Op 8 november wordt de begroting in de raad vastgesteld.

Begrotingsrichtlijnen 2024

Begroting

Het doel van de begroting is het vaststellen van de doelstellingen voor het begrotingsjaar, wat we daarvoor gaan doen en hoeveel dat mag kosten.

Wat doen de programmamanagers, teammanagers en regiemanagers?

- De programmamanager bepaalt de inhoud van de programma's (wat willen we bereiken, wat gaan we daarvoor doen en wat mag dat kosten).
- Vanuit de gewenste output in 2024 wordt door de programmamanager beoordeeld en besproken of de gewenste output ook realiseerbaar is gegeven de beschikbare middelen en formatie. Dit betekent afstemming tussen programma's en teams;
- Teammanager beoordeelt de gevraagde prestaties op realiseerbaarheid;
- De programmamanager benoemt relevante (beleids) ontwikkelingen en eventuele knelpunten;
- De programmamanager bespreekt en neemt besluiten die noodzakelijk zijn om tot een goede en realistische begroting te komen;
- De regiemanagers formuleren de overkoepelende beleidsuitgangspunten en brede opgaven op basis van de hoofddoelstellingen van de gemeente en leggen dit vast in de inleiding van de begroting. De regiemanagers zullen hierop actie ondernemen. E.e.a. uiteraard in afstemming met de directie en verantwoordelijk portefeuillehouder. Wie wat aanlevert, is opgenomen bij de 'planning op hoofdlijnen'.

Wat doet team F&C

- Interviews met programmamanagers en teammanagers om kwalitatief goede en volledige input voor begroting 2024 te verzamelen;
- Afstemmen met andere disciplines;
- In gesprek brengen onderwerpen en eigen bevindingen;
- Organiseren voorbereiding, afstemmingsoverleggen;
- Oordeelsvorming over input uit de lijn;
- Faciliteren management(gesprek)
- Ontzorgen, door o.a. verzamelde informatie te verwerken tot (eind)product.;
- Het opstellen van de verschillende technische, onderliggende stukken die van belang zijn voor het opstellen van de begroting.

Hoe?

Voor de gemeente brede consolidatie van de diverse bijdragen en het eenvoudig kunnen toetsen van de bijdragen wordt de informatie verzameld en vastgelegd. Een deel van de informatie wordt vastgelegd op het programmablad. Daarnaast wordt de diverse gevraagde aanvullende informatie ook verzameld en vastgelegd.

Bij het opstellen van de begroting (zowel programma's, teams, als ook projecten) moet, indien nodig, ook rekening

gehouden worden met de uitkomsten van de programma's in de rekening 2022. Over de wijze waarop de begroting in de administratie wordt ingebracht, volgt nog nadere informatie.

Kaders stellen voor 2024-2027

Deze richtlijn bevat zowel de kaders voor het opstellen van de begroting en de wijze waarop (proces) we de begroting willen opstellen.

Inleiding uitgangspunten

Bij het opstellen van de begroting moet rekening worden gehouden met het besluit begroting en verantwoording (BBV). Daarnaast wordt het kader voor de begroting gevormd door verschillende richtinggevende (meerjarige) beleidsdocumenten, zoals: het bestuursakkoord 2022-2026, en de aangepaste meerjarenbegroting na de 1^e Kwartaalrapportage 2023 en voorjaarsnota 2023. Ook zijn er programma specifieke beleidsdocumenten die mede het kader vormen voor de begroting 2024. De begrotingscirculaire van de Provincie bevat een overzicht met aandachtspunten. De meicirculaire 2023 is onderdeel van de begroting 2024. De jaarschijf 2023 is onderdeel van de 2e kwartaalrapportage 2023.

Uitgangspunt bij het opstellen van de begroting is een structureel sluitende begroting gebaseerd op reële ramingen. Deze begroting moet voldoende weerstandvermogen hebben met een ratio 1 voor het specifieke weerstandvermogen.

Het doel is een goede begroting, met zo weinig mogelijk inspanning. Hiervoor gaan we het volgende doen:

- Maatwerk per programma
- De doelenboom en de relatie met bovenliggende doelstellingen is reeds gevuld en moet alleen aangevuld en geactualiseerd worden
- Opstellen van verschillende technische bijlagen vindt volledig plaats binnen de financiële functie.

Planning op hoofdlijnen

Wat	Wie	Wanneer
LIAS opengesteld	F&C	23 juni
Door interviews/ gesprekken, verzamelen van diverse informatie voor de begroting	Div. betrokkenen.	23 juni t/m 14 juli
Aanleveren basiskader per programma als vertrekpunt opstellen begroting	F&C	23 juni
Inleveren bijdragen voor begroting (incl. berekende tarieven) ¹⁾	Programmamanagers	14 juli
Knel- en bespreekpunten per programma zijn bekend	Adviseur	14 juli
Wederzijdse consultatie knel- en bespreekpunten	Strategisch Adviseur/Adviseur	Nntb (afh. van vakanties)
Aanleveren volledig ingevulde programmabladen	Programmamanagers	15 aug
Aanleveren paragrafen	Adviseurs F&C	22 aug.
Aanleveren inleiding begroting	Regiemanagers	22 aug.
Financiële stand van zaken door F&C	Raadsleden	7 sept
Bespreking begroting in directie	Directie en strategisch adviseur team F&C	13 sept.
Terugkoppeling organisatie	Directie	14 sept.
Bestuurlijk/ambt. bespreking begroting	Wethouder Financiën/ algemeen directeur	20 sept.
Bespreken begroting in diverse portefeuille overleggen	Wethouder/ lijn	25 sept.
Behandeling begroting in B&W	B&W	26 sept. en 3 okt.
Terugkoppeling organisatie	Directie	5 okt
Inloop technische vragen en briefing door F & C	Raadsleden	11 okt.
Indienen technische vragen	Raadsleden	18 okt. 09.00
Vaststellen antw. technische vragen	B&W	27 okt.
Technische behandeling begroting	Raadstafel	1 nov.
Behandeling begroting	Raadsvergadering	8 nov.

¹⁾ Zie document "Begroting 2024 – Het proces op hoofdlijnen"

Belangrijke onderwerpen

1. Programmabegroting

In de programmabegroting gaat het primair om inzicht te geven in de volgende zaken;

- Wat willen we bereiken (de 'outcome')?
- Wat gaan we daarvoor doen (de 'output')?
- Wat gaat het kosten (de 'input')?

2. Gerelateerde informatie

Per programma is gerelateerde informatie opgenomen. Deze informatie moet waar nodig geactualiseerd en aangevuld worden.

3. Aanvullende informatie per programma

Naast informatie over programma's is ook aanvullende informatie nodig voor het opstellen van de begroting. Deze informatie wordt deels opgenomen in de uiteindelijke programmabegroting en in een afzonderlijke memo. Deze informatie is nodig voor het voeren van de goede management-gesprekken. Op 14 juli wordt van de productiestraten de volgende informatie verwacht:

- Uitkomsten kader 2024 t/m 2027 vergeleken met de aangepaste begroting 2023;
- Herschikkingen;
- Knelpunten;
- Uitgaaf- en inkomstenstelposten. Per programma en kostenplaats dient meerjarig te worden aangegeven of er stelposten zijn geraamd. Per stelpost dient te worden aangegeven waarvoor de stelpost dient en hoe deze wordt ingevuld;
- Risico's met beslag op specifiek weerstandvermogen (nieuw/oud);
- Stand van zaken invulling taakstellingen;
- Knelpunten teams;

Op 15 augustus verwachten we van de programma's/productiestraten:

- Doelen en prestaties;
- Informatie over teams.

Op 22 augustus verwachten we van de adviseurs:

- Paragrafen (Lokale heffingen, Weerstandsvermogen, Onderhoud kapitaalgoederen, Financiering, Bedrijfsvoering, Verbonden partijen, Grondbeleid, Investerings);

4. Tarieven

Bij de begroting 2024 worden ook de diverse tariefvoorstellen opgesteld. Onderdeel daarvan zijn kostenonderbouwingen voor de tarieven. Hieruit blijkt per tarief de kostendekkendheid. Deze onderbouwing van de tariefvoorstellen wordt in de paragraaf lokale heffingen opgenomen. Ten behoeve van de diverse ambtelijke en bestuurlijke besprekingen moet op 14 juli wel een toelichting gegeven worden op het verschil van het tarief in 2023 en wat nu wordt voorgesteld. De B en W- en raadsvoorstellen moeten op 3 oktober op de agenda van B en W staan. In het hoofdstuk M zijn de financiële uitgangspunten ten aanzien van de tarieven opgenomen.

5. Meerjarenbalans

De op te stellen meerjarenbalans gaat net als de (meerjaren)begroting over de jaren 2024-2027. Met het maken van een balansprognose wordt in feite een reële schatting gemaakt van verschillende balansposten op basis

van de huidige balans, de verwachte investeringen en de lopende aflossingsverplichtingen. Aan de hand van deze gegevens (zie format reserves, voorzieningen en activa en de toelichting daarbij) wordt in een meerjarenbalans inzicht gegeven in de ontwikkeling van de balansposten: vaste en vlottende activa, vreemd en eigen vermogen. Deze posten kunnen vervolgens weer informatie geven over de diverse ratio's zoals: solvabiliteit en schulddispositie. Op basis van het BBV is het verplicht deze kengetallen in de begroting op te nemen. Een deel van de informatie voor de meerjarenbalans (reserves, voorzieningen en activa), waarin alle mutaties vanuit de administratie zijn verwerkt is op 23 juni beschikbaar. Deze informatie moet beoordeeld en aangevuld worden door F&C samen met de programmamanagers. De definitieve cijfers moeten op 14 juli beschikbaar zijn. De meerjarenbalans zelf wordt centraal opgesteld. De meerjarenbalans zal mogelijk op basis mutaties vanuit de begroting 2024 in september worden geactualiseerd.

Uitgangspunten bij het opstellen van de begroting

A. Uitkomsten 1^e Kwartaalrapportage 2023 en Voorjaarsnota 2023

Op 24 mei heeft de raad de 1^e Kwartaalrapportage 2023 vastgesteld. Op 12 juli behandelt de raad de voorjaarsnota 2023. De uitkomsten van de 1^e Kwartaalrapportage en de voorjaarsnota zijn onderdeel van het basis kaderbestand.

B. Financieel kader en nieuw beleid

Financieel kader

Het financieel kader per programma, wat bij het opstellen van de begroting 2024-2027 als basis geldt, wordt bepaald door de aangepaste begroting 2023-2026 incl. de 1^e Kwartaalrapportage 2023 en de voorjaarsnota 2023, waarbij rekening is gehouden met de structurele doorwerking van de B&W besluiten tot en met 6 juni. Dit mogen alleen maar besluiten zijn, die niet gevolgd worden door een raadsbesluit. Daarnaast wordt rekening gehouden met raadsbesluiten tot en met 7 juni 2023.

Begrotingsregels

Begrotingsregels gaan over de verhouding tussen het programmabudget en de algemene middelen. Zij geven antwoord op de vraag welke voor- en nadelen van het programma binnen het programma zelf moeten worden gedekt of dat er een beroep kan worden gedaan op algemene middelen.

Tegenvallers (zowel niet-beïnvloedbare als beïnvloedbare) in de uitvoering van bestaand beleid moeten binnen het programma worden opgevangen. Dat wil zeggen, dat programma's de verantwoordelijkheid hebben primair te zoeken naar oplossingen binnen hun programma als zich eenmalige of structurele tegenvallers voor (gaan) doen.

Het programma moet een heroverwegingsvoorstel aandragen. Bij de Begroting vindt integrale afweging en besluitvorming plaats over de wijze waarop het aangedragen financiële knelpunt wordt opgelost:

1. Een heroverwegingsvoorstel binnen het programma
 2. Dekking vanuit algemene middelen.
- Bij de keuze voor optie 2. Dekking algemene middelen zijn er twee denkbare opties voor de wijze van invulling:
- a. het inzetten van vrij beschikbare financiële ruimte of
 - b. het creëren van financiële ruimte door een gemeente brede financiële heroverwegingsronde binnen alle programma's van de begroting.

De volgens knelpunten bestaand beleid zijn al bekend:

Bij de voorjaarsnota is besloten om structurele knelpunten bestaand beleid binnen het programma Leefomgeving, de DVO groen en binnen het programma Meedoen, DVO Sport eenmalig te dekken

Conform de begrotingsregels moeten de programma's dan vanaf het jaar 2025 een heroverwegingsvoorstel indienen voor deze onderwerpen. (zie format heroverwegingen)

Deze heroverwegingsvoorstellen dienen uiterlijk 22 augustus beschikbaar te zijn.

Nieuw beleid

Bij de voorjaarsnota zijn de voorstellen nieuw beleid geïnventariseerd en opgenomen. Wij hebben vooruitlopend op het volumeaccres in de meicirculaire 2023 de beschikbare ruimte al voor de voorstellen ingezet. De ingangsdatum van de voorstellen nieuw beleid is 2024 of later. Bij de begroting doen wij **geen nieuwe uitvraag** voor nieuw beleid. Voor de voorstellen die in de voorjaarsnota zijn opgenomen moeten, voor zover van toepassing, doelstellingen en prestaties worden opgenomen.

C. Investeringsplanning

Bij het ramen van investeringen op het programmablad gelden de volgende uitgangspunten. Relevante elementen uit de doorwerking van de B&W besluiten tot en met 6 juni en de raadsbesluiten tot en met 7 juni moeten worden meegenomen. Vervangingsinvesteringen zijn op een door B&W vastgesteld meerjaren-vervangingschema gebaseerd. Het betreft onderwijsgebouwen, vervanging rioleringen en wegen, investeringen ICT, lopende projecten investeringsplanning en huisvesting gemeentelijk apparaat.

Investeringsplanning

In de voorjaarsnota 2023 is een voorportaalijst met investeringen opgenomen. De info bij deze projecten moet, indien nodig, worden geactualiseerd qua bedragen en toelichting (zie planning op hoofdlijnen).

D. Grondexploitatie

In de jaarrekening 2022 is de meerjarenbegroting voor iedere afzonderlijke grondexploitatie opnieuw doorgerekend. Deze vormen in beginsel de basis voor de begroting, waarbij wordt nagegaan of zich materiële wijzigingen hebben voorgedaan in de tussentijd. Dat geldt zowel voor de resultaatberekening als de risico's. Ook wordt nagegaan of zich materiële wijzigingen

gaan voordoen bij de overige strategische locaties die nog niet in exploitatie zijn genomen en de afgesloten complexen. De plankostenbudgetten worden uitgewerkt in een capaciteitsraming. Inleveren van deze informatie gelijktijdig met het aanleveren op 22 augustus van de teksten voor de paragraaf grondbeleid. In de paragraaf grondbeleid wordt het bovenstaande toegelicht en worden de verschillende beheersmaatregelen benoemd waaruit blijkt dat de organisatie in control is ten aanzien van de grondexploitaties.

E. Leidraad grote projecten

In de leidraad grote projecten is afgesproken dat via de reguliere kwartaalrapportages de rapportage plaats vindt over de grote projecten. Voor de begroting 2024 wordt uitgegaan van de volgende projecten:

Groot project
Bedrijvenpark A1
Omgevingswet
Slim Warmtenet
Nieuwbouw De Marke en sporthal
De Nieuwe Keizer
Toekomstbestendig poppodium Burgerweeshuis
Sportvoorziening Bathmen

F. Voorzieningen

De uitgaven die ten laste van de voorzieningen worden gebracht worden meerjarig geraamd.

G. Decentralisatie-uitkeringen

Als de Algemene uitkering wordt verhoogd met diverse decentralisatie-uitkeringen dan betekent dit dat de specifieke bijdragen komen te vervallen. Hierbij kunnen herverdeelschillen optreden. De algemene regel is dat deze voordelige of nadelige herverdeelschillen in principe ten gunste of ten laste van de algemene middelen komen. Een uitzondering hierop kan zijn dat door andere overheden ten aanzien van een hogere decentralisatie-uitkering dan de eerdere specifieke bijdrage een verplichte besteding zou zijn aangegeven.

H. Personeelsformatie

Voor de omvang van de personeelsformatie van een team wordt in 2024 tot en met 2027 uitgegaan van het aantal fte's van het eigen personeel zoals geraamd in de begroting 2023 en de structurele doorwerking van besluiten- B&W en directie tot en met 7 juni en de raadsbesluiten tot en met 8 juni. Binnen deze formatieruimte kunnen budgettair neutrale verschuivingen worden voorgesteld, als de output op programma's daardoor niet wordt beïnvloed.

Indien de gemeentelijke loonsom wijzigt als gevolg van

aanpassingen in de personeelsformatie dan zal hiervoor vooraf een besluit van B&W en/of raad beschikbaar moeten zijn. De wijzigingen kunnen ook worden aangegeven in de aanbiedingsbrief bij de begroting. Zodoende kan dit onderwerp van besluitvorming zijn.

Bij stijging van de formatie wordt de loonsom in periodiek 11 geraamd met een structurele opslag van €2.500,- voor ICT kosten (laptop, telefoon en licenties). Bij daling van formatie wordt de loonsom en de ICT-opslag van €2.500,- afgeraamd.

I. Loonsomkader

Parameters loonsom

Voor de raming van de salarissen en sociale lasten gelden voor de begroting 2024 structureel de volgende uitgangspunten:

- Schaalbedragen 1-1-2023 (na verwerking nieuwe CAO 2023) plus 5,2%;
- IKB;
- Sociale lasten 1-1-2023 plus 0% (een stijging is verdisconteerd in de stijging van de schaalbedragen);
- Vacatures bestaande formatie max. periodiek 5 in functionele schaal;

Loonsomstijging gemeentelijke personeel begroting 2024 t.o.v. de bijgestelde begroting 2023

Rekening houdend met de bovengenoemde parameters stijgt de gemiddelde loonsom in de begroting 2024 vergeleken met die in de begroting 2023 met +5,2%. Dit is exclusief stijging in verband met periodieken, fuwa enzovoort).

Functiewaardering

De effecten van functiewaardering worden opgevangen binnen de loonsom.

Bij nieuwe functies is het mogelijk om College en raad om verhoging van het loonsombudget te vragen voor zover er sprake is van niet te beïnvloeden ontwikkelingen bijvoorbeeld in wet- en regelgeving en dit niet binnen de beschikbaar gestelde loonsombudgetten kan worden opgevangen.

Periodieken

Het loonsombudget van teams wordt gecompenseerd voor kosten als gevolg van stijging door periodieken voor medewerkers die in 2023 nog niet in eindperiodiek worden bezoldigd. Het loonsombudget wordt gedecompenseerd voor het verschil in periodieken van vertrokken medewerkers en de daardoor ontstane vacature in loonsombegroting 2023 die worden geraamd in periodiek 5 van de functieschaal. Bij formatie-uitbreiding wordt de loonsom van een nieuwe functie geraamd in periodiek 11.

Meerjarige loonontwikkeling 2025 t/m 2027

Voor de jaren 2025 t/m 2027 wordt uitgegaan van een loonontwikkeling (incl. stijging sociale lasten) loonvoet overheid (bron: CPB) van:
2025: 5,8%
2026: 4,8%
2027: 4,2%

De bijbehorende bedragen worden geraamd in het programma algemene dekkingsmiddelen.

Opslag inleenpersoneel

Het nadeel met betrekking tot de niet gedekte bedrijfsvoering kosten wordt o.a. gedekt door een taakstelling op de inhuurbudgetten. De directieraad heeft op 1 juni 2017 besloten deze taakstelling in te vullen door een structurele opslag vast te stellen van 1,7% op alle inhuurfacturen. Dit betekent dat teams die inhuurbudgetten in de begroting ramen hiermee rekening moeten houden en dat ze deze opslag binnen het teambudget opvangen.

Overige personeelskosten en opleidingen

Het gemeentelijk opleidingsbudget wordt centraal geraamd op het deeltaakveld Personeel. Het beschikbaar budget wordt geïndexeerd. Teams kunnen gebruik maken van het opleidingsbudget in afstemming met de adviseur Leren en Ontwikkelen.

Voor diverse personeelskosten is in 2023 is in het budgetkader van teams rekening gehouden met een budget van € 546 + prijsindex 2023 per fte. Dit budget is beschikbaar voor kosten voor teamactiviteiten, representatie/lief en leed en personeel gerelateerde uitgaven als ambtsjubilea, gratificaties e.d.

J. Prijscompensatie

Met ingang van 2020 is er als gevolg van de integratie van de uitkering sociaal domein in de Algemene Uitkering naast het algemene prijscompensatiepercentage ook een prijscompensatiepercentage voor de onderdelen van het sociaal domein (WMO/Jeugd).

WMO/Jeugd

Het percentage van de arbeidsontwikkelingskosten met betrekking tot de zorgaanbieders voor WMO en Jeugd bedraagt in 2024 4,94%. Bron: Overheidsbijdrage in de Arbeidskostenontwikkeling (OVA).

Dit geldt alleen voor Zorg in Natura, PGB en subsidies voor jeugdbescherming.

Meerjarige arbeidsontwikkelingskosten bij zorgaanbieders 2025 t/m 2027

Voor de jaren 2025 t/m 2027 wordt uitgegaan van een arbeidskostenontwikkeling bij zorgaanbieders op basis van het gemiddelde van de CPB-cijfers loonvoet markt (3/4) en index materieel (1/4):

2025: + 4,75%

2026: + 4,00%

2027: + 3,18%

Prijscompensatie overige onderdelen begroting

+8,2% (indexcijfer 2024 Bruto binnenlands product 3% + nacalculaties 2023 3,2 % + definitieve index 2022 2%).

Meerjarige prijscompensatie overige onderdelen 2025 t/m 2027

Voor de jaren 2025 t/m 2027 wordt uitgegaan van een

prijscompensatie van:

2025: + 2,8 %

2026: + 2,7 %

2027: + 2,5 %

Gesubsidieerde instellingen

Op basis van het systeem van de budgetsubsidieering bedraagt de indexering voor de subsidies in de begroting 2024 8,2%. Dit is het percentage wat ook de prijscompensatie is voor de overige onderdelen van de begroting.

Meerjarige indexatie subsidies 2025 t/m 2027

Voor de jaren 2025 t/m 2027 wordt uitgegaan van een

prijscompensatie van:

2025: + 2,8 %

2026: + 2,7 %

2027: + 2,5 %

De bovenstaande bedragen worden geraamd in het programma algemene dekkingsmiddelen.

K. Niet met de algemene middelen te verrekenen loon- en prijsstijging

De kostenstijgingen (deze mogen per saldo niet hoger zijn dan de hierboven genoemde prijs- en loonstijgingen) op onderdelen, die worden gedekt via reserves, rijksbijdragen en via doorberekeningen aan burgers/derden, worden opgevangen binnen deze reserves, rijksbijdragen en via doorberekening aan burgers/derden. Hierna wordt verder ingegaan op toegestane stijging van tarieven. Zie voor de berekening van de loon- en prijscompensatie op de diverse programma's de afzonderlijke spelregels (zie bijlage).

L. Rente en afschrijving

Voor de begroting 2024 gelden met betrekking tot de berekening van de rente en de afschrijvingen de volgende regels.

Rente

- Rente-omslagpercentage bestaande investeringen: VOLGT
In de begroting 2023 was het percentage 2,3%. Een uitzondering geldt voor de activa die met een vast rentepercentage zijn berekend;
- Rente-omslagpercentage nieuwe investeringen VOLGT;
- Rente-omslagpercentage voor grondexploitatie: vanaf 2024 VOLGT en vanaf 2025 VOLGT
- Rente facilitair grondbeleid VOLGT;
- Disconteringsvoet voor voorzieningen die tegen contante waarde zijn gewaardeerd 2%;
- Rente reserves (indien van toepassing) VOLGT%.

M. Tarieven

Loon- en prijsstijging

Het algemene uitgangspunt is dat voor alle tarieven een gelijke maximale toegestane stijging wordt bepaald. Dit betekent voor 2024 dat de tarieven stijgen met +6,7% ten

opzichte van 2023. Dit betreft een gemiddelde van prijs + 8,2% en loonsaamstellingen + 5,2%

Op basis van het bovenstaande mogen de diverse tarieven voor deze onderdelen van de kosten dus stijgen. Daarnaast kunnen de tarieven stijgen door een verhoging van het algemeen rentepercentage van 2,3% naar VOLGT. In de begroting kennen we de volgende belastingen en rechten.

Belastingen

- Onroerendezaakbelasting op roerende woon- en bedrijfsruimten;
- Parkeerbelastingen;

Rechten

- Afvalstoffenheffing;
- Rioolrechten;
- Haven- en opslaggelden;
- Marktgelden;
- Leges;
- Lijkbezorgingsrechten;
- Parkeren;
- Precario rechten.

Op het algemene uitgangspunt van de toegestane stijging is een aantal uitzonderingen van toepassing, te weten:

a. Ozb/rzb-tarieven

In het bestuursakkoord is opgenomen dat de lastenverzwaring jaarlijks 3% is voor de onroerende zaakbelasting.

b. Reisdocumenten en rijbewijs

Ook voor 2024 gelden door het rijk bepaalde maximumtarieven voor paspoorten en identiteitskaarten. Paspoorten en identiteitskaarten voor 18 jaar en ouder zijn 10 jaar geldig. Jonger dan 18 jaar blijft het 5 jaar. De tarieven worden naar verwachting trendmatig verhoogd. Voor het rijbewijs geldt een maximumtarief dat het rijk vaststelt. Het geldt voor alle inwoners, dus geen onderscheid in leeftijd/medische indicatie etc. Ook dit zal voor 2024 niet wijzigen. Het tarief zal naar verwachting trendmatig worden verhoogd.

c. Rioolheffing

Voor de rioolheffingen geldt, met uitzondering voor het BCF, een kostendekking van 100%. Voor de lastenontwikkeling is het Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) 2022-2026 van toepassing dat eind 2021 is vastgesteld. In het GRP is ook een investeringsprogramma opgenomen. Bij vaststelling van het GRP is besloten dat het tarief direct de kosten (incl. dubieuze debiteuren) volgt.

d. Leges planologische procedures

Sinds de komst van de Wabo wordt een belangrijk deel van deze leges geheven via de Omgevingsvergunning. In de begroting is dat opgenomen in taakveld 8.3 Wonen en Bouwen. Verzoeken tot het wijzigen van een bestemmingsplan (een zogenaamd postzegelplan o.b.v. titel 2

hoofdstuk 8 legesverordening) worden via taakveld 8.1 Ruimtelijke ordening realistisch begroot. Een deel van deze inkomsten ontvangen we ook via het privaatrechtelijke spoor op grond van een intentie-/ anterieure overeenkomst conform de Grondexploitatiewet. Deze worden ook op taakveld 8.1 begroot.

e. Bouwleges

De inkomsten uit leges worden geraamd op basis van een onderbouwde inschatting van de komende bouwstromen en -projecten voor 2024 en verder (voor zover mogelijk). De kostendekking mag niet meer dan 100% zijn. Indien op basis van de actuele prognose blijkt dat de kostendekking hoger is dan 100% moeten maatregelen voorgesteld worden om onder de 100% te blijven. In de leidraad kostentoekening Wabo van het ministerie van BZK (d.d. 13-04-2010) is opgenomen dat in de paragraaf lokale heffingen ook informatie wordt opgenomen over de gemaakte beleidskeuzes. Een goede invulling hiervan wordt verkregen door de volgende aspecten aan de orde te laten komen:

- De maatstaf van heffing;
- Het gekozen tariefstelsel;
- Mate van kostendekking;
- Het buiten het kostenverhaal houden van specifieke activiteiten omdat de gemeente die niet via de heffing in rekening wil brengen;
- Specifiek voor de gemeente geldende omstandigheden;
- Het opnemen van niet wettelijk verplichte vrijstellingen in de belastingverordening.

Tevens wordt aangegeven of en in hoeverre er sprake is van kruissubsidieering binnen de kolom van de omgevingsvergunning en of de gemeente ervoor kiest de tarieven voor de omgevingsvergunning al dan niet 100% kostendekkend vast te stellen. Voor de onderbouwing van de kostendekking wordt gebruik gemaakt van het VNG-rekenmodel.

f. Parkeertarieven

Uitgangspunt van het Meerjarenperspectief Parkeren (MPP) is dat parkeertarieven in 2024 met het gemiddelde van de loon- en prijsstijging plus 0,7 % (conform VJN 2019) zullen stijgen.

g. Overige tarieven enzovoorts

Indien de aanpassing van de tarieven op enigerlei wijze leidt tot knelpunten in de relatie tussen de hoogte van het tarief en de eis van kostendekking van het product (al dan niet 100%) dan wordt dit als knelpunt gemeld.

h. Afvalstoffenheffing

De tariefstelling afvalstoffenheffing is voor het grootste deel afhankelijk van de kosten voortkomend uit de dienstverleningsovereenkomst met Circulus. Belangrijk deel van deze kosten gaan gepaard met de verwerkingskosten van afval. Deze verwerkingskosten zijn na de invoering van Diftar nog meer afhankelijk van de aangeboden hoeveelheden, gedrag van burgers en de veranderende markt rondom vergoedingen van afvalstromen.

De huidige tariefstructuur kent een opbouw waarbij vast kosten gedekt worden vanuit het variabele tarief. Bij de opbouw van de heffing gaat het om een goede balans tussen vast en variabel: het financiële risico versus de prikkel om te scheiden. Gelijktijdig met de begroting 2024 zal een tariefvoorstel worden aangeboden waarbij zo goed mogelijk is gezocht naar deze balans.

Kostendekkendheid van leges uit de legesverordening

Voor het inzicht in de kostendekkendheid is het van belang dat de kostendekkendheid bekend is. Hiervoor wordt, net als in voorgaande jaren, gebruik gemaakt van het VNG-model voor het bepalen van de kostendekkendheid.

Het gaat om de leges uit titel 1 Algemene dienstverlening, titel 2 Wabo en titel 3 Europese dienstenrichtlijn.

i. Huur

De werkelijke index weten wij in oktober, omdat contractueel september de peildatum is. Dat betekent dat wij bij de begroting een aanneme doen. Wellicht moet deze later worden bijgesteld. Gezien de hoge inflatie staan wij dan weer voor de keus om de CPI of de kerninflatie toe te passen. Voor nu gaan wij bij het opstellen van de begroting uit van de CPI 6,1%.

N. Kwantitatieve gegevens inwoners en woonruimten

Voor ramingen (bijvoorbeeld verdeelmaatstaven Algemene Uitkering) die bepaald worden door inwoners en woningen gelden de volgende aantallen:

Aantal inwoners VOLGT NOG

1-1-2024: (+ in 2023)

1-1-2025: (+ in 2024)

1-1-2026: (+ in 2025)

1-1-2027: (+ in 2026)

Aantal woonruimten VOLGT NOG

1-1-2024: (+ in 2023)

1-1-2025: (+ in 2024)

1-1-2026: (+ in 2025)

1-1-2027: (+ in 2026)

Een uitzondering geldt voor de uitbreiding van het aantal woningen, dat als prestatie wordt opgenomen in Programma Ruimtelijke Ontwikkeling. Hier gelden de aantallen conform woonvisie.

O. Parameters meerjarenramingen 2025 – 2027

In de programmabegroting worden ook de meerjarenramingen 2025-2027 opgenomen. Bij het opstellen van deze ramingen 2025-2027 gelden de volgende uitgangspunten:

Exploitatie

- Ramingen in constante prijzen;
- Prijspeil 0% ten opzichte van begroting 2024;
- Loonsom 0% ten opzichte van begroting 2024;
- Omslag-rente VOLGT;
- Gelijkblijvende tarieven voor de burger (zie voor

uitzonderingen paragraaf M. tarieven).

Nieuwe investeringen (die worden afgeschreven) 2025-2027

- Rente-omslagpercentage VOLGT

Parameters grondexploitatie

- Rente grondexploitatie VOLGT;
- Disconteringsvoet verliesvoorzieningen 2%.

Parameter rente reserves

- Rente reserves VOLGT

Voor de overige parameters (grondexploitaties) geldt, wat is vastgesteld door het college voor het opstellen van de MJB's bij de jaarrekening 2022.

P. Productieve uren en ziekteverzuimpercentage

De productieve urennorm voor 2024 bedraagt 1.388 uur.

Daarbij is rekening gehouden met een ziekteverzuim van 4,6%.

Indien door bepaalde omstandigheden een afwijkende opbouw van het aantal productieve uren gelden, dan wordt dit voorgelegd aan directie.

Q. Begroting apparaatskosten

De kosten van teams worden in de meeste gevallen via een vaste verdeling lumpsum toegerekend aan programma's en de door het BBV voorgeschreven taakvelden.

Voor de begroting 2024 wordt met teammanagers afgestemd of de lumpsum-toerekening nog past bij de actuele capaciteitsinzet voor programma's.

Wanneer deze inzet afwijkt van het kader, kan in overleg met budgethouders op programma's de toerekening worden aangepast, budgettair neutraal worden gewijzigd.

De teams PRO, IBL, Beleid en ASK rekenen de teamkosten geheel of gedeeltelijk toe via uren x tarief. Op structurele lijnopdrachten rekenen deze teams kosten via uurtarieven zonder overhead toe aan programma's en taakvelden. Voor grondexploitaties, investeringen, herstructurering en eenmalige projecten worden uren x tarief toegerekend met overhead-opslag. Budgethouders van programma's geven aan voor welke projecten dit van toepassing is. De overheadopslag op projecten komt ten gunste van het programma Bedrijfsvoering.

Toerekeningen tussen teams zijn altijd beperkt tot loonsom, zonder opslag voor indirecte kosten.

Toerekening van teams aan organisaties buiten de gemeente zijn inclusief een opslag van minimaal 5% ter dekking voor de indirecte kosten, tenzij dit niet mogelijk is vanwege gemeente brede afspraken of de marktsituatie. Deze opslagvergoeding komt ten gunste van het Programma Bedrijfsvoering.

R. Te leveren capaciteit tussen organisatieonderdelen

Bij de opstelling van de begroting is er overleg tussen organisatieonderdelen over het inzetten van capaciteit onderling voor het behalen van de diverse prestaties. Door de uren x tariefteams is een meerjarenraming opgesteld hoe de apparaatskosten van het team meerjarig kunnen worden gedekt door vaste en projectmatige opdrachten

vanuit programma's. Voor de begroting 2024-2027 wordt gevraagd deze raming waar nodig te actualiseren. De apparaatskosten-raming van exploitatieproducten en investeringen dient rekening te houden met deze capaciteitsinzet. Budgetten voor apparaatskosten mogen niet voor andere zaken worden ingezet dan voor dekking van teamkosten.

Indien de financiële dekking van teams nog niet volledig kan worden aangegeven resteert een nog te realiseren omzet. Teams geven aan hoe zij verwachten deze omzet te kunnen realiseren of hoe zij de personele kosten kunnen terugbrengen tot het gedekte bedrag.

S. Aan te leveren stukken teams

Voor de begroting van teams en kostenplaatsen wordt de volgende informatie gevraagd:

- Knelpunten tussen werkelijke bezetting en begrote formatie en loonsom. Bij overbezetting moet worden aangegeven hoe deze financieel kan worden gedekt.
- Knelpunten in baten. Als teams niet voldoende werk/opdrachten (ook meerjarige doorkijk maken op basis van de meerjarenbegroting) hebben om de begrote uren te kunnen goedmaken dan leidt dit tot een knelpunt binnen het team. Dergelijke knelpunten moeten tijdig gemeld worden, zodat bijsturing nog mogelijk is. Zie ook te leveren capaciteit tussen organisatieonderdelen (zie punt R).
- Overige knelpunten
- Verwachte inhuurkosten

Formats begroting

Voor de begroting moeten de volgende formats worden ingevuld:

- a. incidentele lasten en baten
- b. staat van subsidies
- c. staat van reserves (ook t.b.v. meerjarenbalans)
- d. staat van voorzieningen (idem)
- e. staat van activa (idem)
- f. onderhoud kapitaalgoedereng. format heroverwegingen

Raadsbesluiten na 7 juni met meerjarige doorwerking

We streven erna om de structurele doorwerking van de raadsbesluiten na 7 juni tot en met 27 september 2023 integraal in de begroting te verwerken. Dit geldt ook voor het B&W besluit (26 september) over de 2e Kwartaalrapportage. Hierover volgen aanvullende instructies.

Begrotingsproces

Zie hiervoor begroting 2024 – proces op hoofdlijnen